

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1. สังคมแห่งการเรียนรู้

- 1.1 ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้
- 1.2 ลักษณะของสังคมแห่งการเรียนรู้
- 1.3 ความสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.4 หลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้
- 1.5 กระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

2. ชุมศึกอบรมทางไกล

- 2.1 ความหมายและหลักการของการศึกษาทางไกล
- 2.2 ความหมายของชุมศึกอบรมทางไกล
- 2.3 หลักการของชุมศึกอบรมทางไกล
- 2.4 ความสำคัญของชุมศึกอบรมทางไกล
- 2.5 ประเภทของชุมศึกอบรมทางไกล
- 2.6 องค์ประกอบของชุมศึกอบรมทางไกล
- 2.7 ขั้นตอนการสร้างชุมศึกอบรมทางไกล

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมศึกอบรมทางไกล

4. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

1. สังคมแห่งการเรียนรู้

1.1 ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้

จากการศึกษาความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้จากการให้นิยามโดยนักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ ดังนี้

คำว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ได้ถูกนำมาใช้เรียกกิจกรรมในหลายลักษณะที่แตกต่างกัน Wheeler, L. (2006) กล่าวว่า จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ Learning Communities พบว่า มีการใช้แตกต่างหลากหลาย เช่น ใช้เรียกเครือข่ายวิชาการ (academic learning communities) ใช้เรียกเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ (electronic or virtual

learning communities) ใช้เรียกเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติ (Learning Communities of practice) และใช้เรียกสังคมซึ่งอาจจะเป็นชุมชนหรือเมืองหรือนครแห่งการเรียนรู้ (Learning communities, Learning towns, Learning cities) ซึ่งพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาหรือการเรียนรู้

สำหรับในเอกสารนี้ Learning society หรือ Learning community ใช้สำหรับเรียกชุมชนที่เป็นสถานที่ เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนอยู่ร่วมกัน แล้วพัฒนาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

แม้กระนั้นก็ตาม เฉพาะคำว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) ก็ยังมีการใช้คำหลายคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน ขึ้นอยู่กับขนาดของสังคมนั้นๆ ว่าเป็นสังคมขนาดใหญ่ กลาง หรือเล็ก จึงมีการเรียก learning communities สำหรับชุมชนแห่งการเรียนรู้ learning town เมืองแห่งการเรียนรู้ learning cities นครแห่งการเรียนรู้ learning regions ภูมิภาคแห่งการเรียนรู้ เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้จากนักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ปรากฏความหมายดังตัวอย่างต่อไปนี้

Edward (1997) ให้ความหมายสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นสังคมแห่งการศึกษาเรียนรู้ ผู้คนมีความกระตือรือร้น มีสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย มีความเท่าเทียมกัน เป็นสังคมที่ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิต สังคมแห่งการเรียนรู้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต หากสังคมยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ก็เท่ากับว่ายังไม่สามารถทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

Landy and Matarasso (1998) ให้ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง สังคมหรือชุมชนที่ใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนหรือสังคม โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งภายในชุมชนเองและจากชุมชนอื่นๆ

Smith (2000) ได้ให้ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นกระแสของการพัฒนา ซึ่งแนวคิดนี้เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่นอกเหนือไปจากการให้การศึกษาแบบในระบบโรงเรียนเท่านั้น สังคมแห่งการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

Kilpatrick, S. and other (2003) ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ นครแห่งการเรียนรู้ ภูมิภาคแห่งการเรียนรู้ เมืองแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้สรุปความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง สังคมหรือชุมชนที่ประชาชนมีเป้าหมายร่วมกัน และร่วมมือและประสานงานกัน นำทรัพยากรและจุดเด่นของทุกภาคส่วนในสังคม มาช่วยกัน ร่วมกัน พัฒนาบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม การทำงานโดยผ่านกระบวนการของการสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

Cisco (2004) ให้ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นสังคมที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคน และเมื่อคนเรียนรู้แล้วก็จะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม วิธีการเรียนรู้

จะเปลี่ยนไป จะเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคม การเรียนรู้ไม่ได้มุ่งที่บุคคลแต่เป็นการเรียนรู้ของคนทั้งสังคม เพื่อใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

Trilling (2005) ให้คำนิยามว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประชาชนหรือผู้เรียน ให้สามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ได้ การเรียนรู้เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และทุกสังคมควรพัฒนาให้เป็นรูปธรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 ก) ให้ความหมายของนครแห่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง นครหรือเมืองหรือชุมชนขนาดใดก็ได้ ตั้งอยู่ที่ใดก็ได้ ซึ่งมีการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการการเรียนรู้ที่เกิดในท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือแบบหุ้นส่วน นครแห่งการเรียนรู้อาศัยการเรียนรู้เป็นวิธีการส่งเสริมความกลมเกลียวและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกส่วนในชุมชน

สุมาลี สังข์ศรี (2548) ให้ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้ว่า อาจจะเป็นชุมชนขนาดใดก็ได้ ถ้าเป็นขนาดใหญ่เรียกว่า นครหรือเมือง ขนาดเล็กเรียกว่า ชุมชน โดยที่เมืองหรือชุมชนดังกล่าว ตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาหรือการเรียนรู้ของประชาชน ให้ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ และใช้การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นกลไกในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของชุมชนหรือสังคม หากทุกชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในที่สุดสังคมหรือประเทศทั้งประเทศก็จะกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

Candy (2003) ให้คำนิยามเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ว่า หมายถึง นครหรือเมืองหรือชุมชน หรือหมู่บ้าน ซึ่งประชาชนพยายามที่จะเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยใช้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการและเป้าหมาย เมืองแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วนของสังคม ประชาชน องค์กร อาสาสมัคร องค์กรการศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันในสังคม

Longworth (2006) ได้กล่าวถึง Learning communities ว่าการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ นั้น เน้นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้ทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของสังคม และการสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้

Faris (2007) ให้ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า อาจจะเป็นนคร เป็นเมือง เป็นหมู่บ้าน หรือเป็นชุมชน ซึ่งใช้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการในการพัฒนา และเป็นเป้าหมายของสังคมหรือชุมชน ที่จะส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ธุรกิจ การศึกษา อาสาสมัคร เพื่อที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของสังคมนั้นๆ เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

Canadian Council on Learning (2007) ให้ความหมายว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นรูปแบบของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนมาร่วมมือกันพัฒนาชุมชนหรือสังคม ในด้านความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญของชุมชนแห่งการ

เรียนรู้ คือ การใช้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาสังคม นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมร่วมของชุมชนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน

Yanit (2008) ใช้คำว่า Learning cities โดยกล่าวว่า การสร้าง learning cities เป็นเสมือนการทำให้มีการเชื่อมระหว่าง ผู้จัดการศึกษากับชุมชนท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงบริการการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมระหว่าง สถาบันการศึกษา กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในเรื่องที่สุดคล้องกับสภาพ และความต้องการของชุมชน และความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

The European Lifelong Learning Initiative (2010) ได้ให้ความหมายของ Lifelong Learning City ว่าเป็นเมืองที่มีการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตามความต้องการและโอกาส สร้างการมีส่วนร่วม ส่งเสริมความตื่นรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนในสังคม โดยมีการศึกษาตลอดชีวิตเป็นหลักในการพัฒนา

Gejel (2011) ได้ให้ความหมายว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง นครหรือเมืองหรือชุมชน ซึ่งนำทรัพยากรทั้งหมดของชุมชนจากทุกภาคส่วนมาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมทรัพยากรบุคคล เพื่อให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมและพัฒนาชุมชนโดยรวม

สภาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหราชอาณาจักร (www.lifelonglearning.co.UK. เข้าถึงเมื่อ 2013) ได้ให้ความหมายของ learning towns/learning cities ว่าอาจจะเป็นนคร เมืองหรือชุมชน โดยไม่คำนึงถึงที่ตั้งและขนาด ในนครแห่งการเรียนรู้ จะมีการวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของท้องถิ่น โดยวิเคราะห์ว่าจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง จึงจะพัฒนาได้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน

จากคำนิยามที่ให้ไว้โดยนักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ นครหรือเมืองแห่งการเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ว่า สังคมแห่งการเรียนรู้สามารถเป็นสังคมขนาดใดก็ได้ อาจจะเป็นขนาดใหญ่ กลาง เล็ก เช่น เป็นนคร เป็นเมือง เป็นชุมชน ซึ่งในสังคมหรือชุมชนนั้น ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ และมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบแก่ประชาชน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แล้วใช้การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการพัฒนาประชาชน พัฒนาชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมภายนอก

สังคมหรือเมืองแห่งการเรียนรู้ เป็นเมืองที่ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ว่า เป็นปัจจัยหลักสำหรับยุคปัจจุบันที่จะช่วยสร้างความพร้อม สร้างพลังให้แก่ประชาชนในการเผชิญกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาการ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนจะช่วยให้การพัฒนาตนเองและสังคมของตนได้อย่างเหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน ประชาชนในเมืองแห่งการเรียนรู้จะพยายามสร้างความเข้าใจในสถานการณ์ของชุมชนของตน

พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อม แล้ววิเคราะห์ว่าจะต้องปรับปรุงตนเอง และสังคมของตนอย่างไรบ้าง ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับโลก และใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้มาเป็นกลไกในการพัฒนาคนในชุมชน ให้มีความสามารถสอดคล้องกับความท้าทายต่างๆ ในยุคปฏิรูปการเรียนรู้

1.2 ลักษณะของสังคมแห่งการเรียนรู้

จากการศึกษานโยบายและแนวทางในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ของนักการศึกษา หลายท่าน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ สามารถสรุปลักษณะของสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ดังนี้

1) สังคมแห่งการเรียนรู้ไม่จำกัดขนาดและที่ตั้ง สังคมที่จะพัฒนาไปเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น จะเป็นสังคมขนาดใดก็ได้ ตั้งอยู่ที่ใดก็ได้ อาจจะเริ่มจากสังคมเล็กๆ ระดับหมู่บ้าน หรือสังคมที่ใหญ่ขึ้น เช่น ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก สังคมแห่งการเรียนรู้ขนาดเล็กๆ เมื่อรวมกันก็จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ขนาดใหญ่ได้

2) ตระหนักถึงความจำเป็น/ประโยชน์ของการเรียนรู้ ในสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ และเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การอยู่ร่วมกันในสังคม

3) เน้นความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในสังคมแห่งการเรียนรู้จะมีการแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อจะช่วยกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนในสังคม และขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรมและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) ใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลและสังคม ในสังคมแห่งการเรียนรู้จะส่งเสริมให้ประชาชนในสังคมได้รับการศึกษาการเรียนรู้ในรูปแบบที่ตนสนใจ แล้วนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว และพัฒนาสังคมโดยรวม

1.3 ความสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ความจำเป็นของการศึกษาจะยิ่งดูชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของประชาชน และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น นับวันจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น เกินกว่าที่จะใช้ความรู้ที่สะสมมาจากวัยเรียนมาช่วยได้ การศึกษาที่บุคคลได้รับเมื่อช่วงวัยเรียนนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น อาจเรียกว่าเป็นพื้นฐานหรือเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลแสวงหาความรู้ได้ต่อไป ซึ่งช่วงชีวิตหลังวัยเรียนเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานกว่าหลายเท่า

ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการที่ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของความเจริญและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาการและเทคโนโลยี เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ความจำเป็นที่ประเทศต่างๆ ต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาหรือได้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปได้ว่ามาจากปัจจัยสำคัญต่อไปนี้

- 1) ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในภาพรวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม วิทยาการเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ต่างมีผลกระทบต่อทุกประเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 2) ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ อาชีพการงาน ทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพการงาน ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถพัฒนาอาชีพและปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
- 3) ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม สังคมสภาพความเป็นอยู่มีการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบกันมากขึ้น ทำให้มีผู้ด้อยโอกาสในสังคมมาก มีปัญหาทางสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่เกิดขึ้นมากมาย
- 4) ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองมากขึ้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวได้ดีจะต้องมีข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ ดังนั้น การได้มีโอกาสรับข่าวสาร ได้รับความรู้อยู่เสมอ จึงเป็นสิ่งจำเป็น
- 5) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี วิทยาการและเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วยระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประชาชนในโลกสามารถติดต่อกันได้เสมือนโลกไร้พรมแดน จึงทำให้ประชาชนของประเทศต่างๆ ในโลก ต้องรับรู้ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและต้องติดตามให้ทัน
- 6) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของประเทศต่างๆ มิใช่ประชากรวัยเด็กถึงวัยรุ่นเช่นแต่ก่อน แต่กลับเป็นวัยทำงานเรื่อยมาจนถึงวัยสูงอายุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาให้แก่บุคคลเหล่านี้ เพื่อให้สามารถพัฒนาอาชีพ ปรับปรุงความเป็นอยู่ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมแต่ละช่วงชีวิต
- 7) ข้อจำกัดของระบบการศึกษาเดิม ระบบการศึกษาที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดหลายประการทำให้ประชาชนได้รับโอกาสการเรียนรู้ไม่เท่าเทียมกัน และไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้อยู่ในชนบท ยังเป็นผู้ด้อยโอกาส

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ประเทศต่างๆ ตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต และมุ่งปฏิรูปการศึกษาของตนเองเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ เพื่อประชาชนจะได้มีความรู้ มีทักษะในด้านต่างๆ เพียงพอ และมีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังกล่าว และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ประเทศต่างๆ พยายามกำหนดนโยบายและแสวงหากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการ ศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชน

การที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จะคาดหวังเฉพาะการจัดบริการการศึกษาของสถาบันการศึกษาเท่านั้น คงไม่เป็นการเพียงพอ เพราะประชาชนแต่ละคนคงไม่สามารถเรียนอยู่ในสถานศึกษาได้ตลอด เพราะฉะนั้น ต้องมีการศึกษารูปแบบอื่น หรือวิธีการอื่น ที่จะช่วยให้ประชาชนทุกวัยได้มีโอกาสเรียนรู้อยู่เสมอแม้จะพ้นจากวัยเรียนมาแล้ว ซึ่งไม่ใช่การเข้าเรียนในชั้นเรียน แต่ต้องเป็นรูปแบบการศึกษาที่ผสมกลมกลืนควบคู่อยู่ในวิถีชีวิตในการทำงาน และในกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หนึ่งในกลยุทธ์ที่หลายประเทศนำมาใช้ก็คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) เช่น ประเทศสหราชอาณาจักรส่งเสริมให้มีการสร้างวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้แก่ประชาชน โดยให้การศึกษาเป็นปกติวิสัยของการดำเนินชีวิต กลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตและพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาส่งเสริมให้มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจัดเครือข่ายการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่าย

นอกจากนั้น อีกหลายประเทศกำลังให้ความสนใจในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติของตน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เช่นกัน

1.4 หลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้

จากการศึกษาหลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้ มีนักการศึกษา หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้เสนอหลักการของสังคมแห่งการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

Choi, S. (2003) ได้กล่าวถึงหลักการของการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า ต้องมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือการพัฒนาที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทและแบ่งงานในกลุ่มผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการกำหนดโครงการที่ชัดเจน มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผลการดำเนินงาน

Longworth (2006) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) การใช้ทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในสังคม
- 3) การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้

Faris (2007) เสนอว่า สังคมแห่งการเรียนรู้อาศัยปัจจัยหลัก 3 ด้านร่วมกันคือ

- 1) Partnership สร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วน และนำทรัพยากรด้านต่างๆ จากชุมชนมาใช้
- 2) Participation ขยายโอกาสการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนทุกขั้นตอนของการเรียนรู้
- 3) Performance การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประเมินความก้าวหน้าเทียบเคียงกับแนวปฏิบัติที่ดี

Cisco (2010) ได้กล่าวถึงหลักการของการพัฒนาสังคม เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย 1) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การสร้างแรงจูงใจในการ

เรียนรู้แก่ประชาชน 3) การนำกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 4) การเปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างเสมอภาค 5) การตระหนักถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย และจัดกิจกรรมที่สนองความหลากหลาย 6) การพัฒนาศักยภาพผู้จัดกิจกรรม 7) การสร้างความร่วมมือที่ดีกับเครือข่าย 8) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 9) การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีการกำกับติดตามผล

สภาแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแคนาดา (Canadian Council on Learning, 2010) ได้เน้นหลักการที่สังคมแห่งการเรียนรู้ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเน้นที่ผลที่เกิดขึ้นว่า สังคมแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา 4 ด้าน ตาม 4 เสาหลักของการเรียนรู้ คือ 1) เรียนเพื่อรู้ (learning to know) 2) เรียนเพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) 3) เรียนเพื่อจะอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น (learning to live together) และ 4) เรียนเพื่อพัฒนาตน (learning to be)

สภาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหราชอาณาจักร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547 ก และ 2547 ข) ได้เสนอหลักการสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ไว้อย่างละเอียด ดังนี้

ในการพัฒนาชุมชนหรือเมืองให้เป็นชุมชน/สังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ การศึกษาตลอดชีวิต นั้น สหราชอาณาจักรซึ่งได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และทบทวนประสบการณ์จากการดำเนินการที่ผ่านมา ได้เสนอว่ามีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ที่จะทำให้การดำเนินการจัดเมืองแห่งการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ หลักการสำคัญ 3 ประการ นี้ สหราชอาณาจักรเรียกว่า เกลียวการพัฒนา 3 เกลียว คือ

1) ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้โดยหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกระดับทั่วทั้งชุมชน และควรเป็นความร่วมมือแบบหุ้นส่วน กล่าวคือ เสมือนร่วมลงทุน ร่วมดำเนินงาน และมีส่วนในผลของการจัดกิจกรรม ถึงแม้องค์กรหรือหน่วยงานเหล่านี้ ต่างมีภารกิจเฉพาะของตน แต่การมาร่วมมือแบบหุ้นส่วนจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนมีคุณค่ามากขึ้น ประโยชน์ของความร่วมมือแบบหุ้นส่วน คือ

- เป็นกลไกที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง
- เป็นการนำจุดเด่น นำความเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่าย มาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด
- เป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกัน เพื่ออนาคต เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยาวนาน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ ให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของตน ได้แก่ ร่วมกำหนดเป้าหมายทิศทางการพัฒนาชุมชน ร่วมวางแผน ร่วมจัดกิจกรรม ร่วมรับบริการ และร่วมประเมินผลกิจกรรม

3) ความสามารถในการดำเนินการ (Performance) ปัจจัยนี้ครอบคลุมทั้งการดำเนินการบริหารจัดการ การจัดทำกิจกรรม การติดตามประเมินผล เพื่อที่จะรู้ว่าการดำเนินงานพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้นั้น คณะผู้ดำเนินงานมีความสามารถในการดำเนินการเพียงใด สามารถ

ทำโดยเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการดำเนินงานกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของชุมชนที่ตั้งไว้ หรืออาจเทียบกับชุมชนแห่งการเรียนรู้อื่นๆ

ในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ประเทศสหราชอาณาจักรได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อจะหาแนวทางที่ดีที่สุดด้วย ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า

1) การสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ให้มั่นคงต้องอาศัยการพัฒนา 3 ปัจจัยหลัก (3 เกลียวพัฒนาหรือเพื่อ 3P) ข้างต้นให้มีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน

2) ควรนำกระบวนการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้กับ 3 ปัจจัยหลัก นั่นก็คือ นอกจากปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ดังข้างต้นแล้ว ยังคงนำกระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับ เข้ามาสอดแทรกในแต่ละปัจจัยด้วย ดังนี้ (นั่นคือแต่ละปัจจัยควรมีกระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับนี้ เข้าไปดำเนินการด้วย)

กระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับ

เมืองแห่งการเรียนรู้ควรยึดหลักการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวถึงซึ่งจะช่วยพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ มี 3 ระดับ ดังนี้

1) การเรียนรู้ระดับที่ 1: การจัดระบบองค์กร เป็นการเรียนรู้ที่จะจัดวางระบบและให้ระบบสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดระบบในที่นี้ครอบคลุมการกำหนดวัตถุประสงค์ บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การวางแผน เป้าหมาย การจัดลำดับกิจกรรม การ กำหนดงบประมาณ

2) การเรียนรู้ระดับที่ 2: การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการเรียนรู้ที่จะสร้างความเข้าใจ สร้างปฏิสัมพันธ์ ควรมีการตกลงร่วมกันในเรื่องค่านิยมและวัตถุประสงค์

3) การเรียนรู้ระดับที่ 3: การเรียนรู้ที่จะเรียน เมืองแห่งการเรียนรู้ต้องมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ มุ่งสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นการเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์วิธีการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน วิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ที่เคยใช้มา เพื่อสรุปว่าสิ่งใดเอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งใดเป็นอุปสรรค ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและสามารถพัฒนากลยุทธ์ใหม่ในการเรียนรู้ เมืองแห่งการเรียนรู้ต้องดำเนินการเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง

สรุปหลักการการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

จากการศึกษารวบรวมหลักการการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จากนักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สามารถสรุปหลักการของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ ดังนี้ ว่าหากจะพัฒนาสังคมใดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ควรยึดหลักดังต่อไปนี้

1) หลักความจำเป็นของการเรียนรู้ การเรียนรู้มีความจำเป็นสำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย มิได้จำเป็นเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียนเท่านั้น การจะพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องเริ่มที่การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้

2) หลักการใช้ชุมชนเป็นฐานและวิเคราะห์ชุมชนเทียบกับความเปลี่ยนแปลงภายนอก การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ควรเริ่มจากระดับชุมชนแต่ละชุมชนก่อน เมื่อรวมกันเข้าจึงเป็นสังคม

จากแต่ละชุมชนจะมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อจะประเมินว่าต้องพัฒนาในด้านใดบ้าง เมื่อเทียบกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงภายนอก

3) หลักการใช้บุคคลที่เป็นที่ยอมรับหรือเป็นแกนกลางเป็นจุดเริ่มต้น หากบุคคลที่เป็นที่ยอมรับ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุ เป็นจุดเริ่มต้นให้ท่านขยายความคิดให้ แล้วจัดตั้งกลุ่มแกนกลางที่มาจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในชุมชนให้เริ่มดำเนินการ

4) หลักการพึ่งตนเอง สำรวจศักยภาพของชุมชนตนเองแล้วนำศักยภาพของกลุ่มต่างๆ มาใช้ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ตามที่วางแผนไว้ โดยพึ่งพาองค์กรภายนอกน้อยที่สุด

5) หลักเกลียวพัฒนา 3 เกลียว คือ

(1) ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (partnership) การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม/ชุมชน โดยความร่วมมือต้องเป็นแบบหุ้นส่วน คือ ร่วมลงทุน ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลดำเนินงาน หุ้นส่วนจะนำจุดเด่นของตนมาแบ่งปันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชน (participation) การส่งเสริมให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เช่น ร่วมกำหนดเป้าหมาย ร่วมวางแผน ร่วมจัดกิจกรรม ร่วมรับบริการ ร่วมประเมิน

(3) ความสามารถในการดำเนินการ (performance) เป็นประสิทธิภาพในการดำเนินงานพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6) หลักการเรียนรู้เป็นหัวใจของการพัฒนาหรือการเรียนรู้ 3 ระดับ ประกอบด้วย

- เรียนรู้ในการจัดระบบองค์กรการทำงาน วางระบบ และบทบาทของฝ่ายต่างๆ เพื่อทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

- เรียนรู้ที่จะสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- เรียนรู้ที่จะเรียน เรียนรู้จากผลการดำเนินงานเพื่อแสวงหาวิธีการพัฒนา

กลยุทธ์ใหม่ๆ

7) หลักการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและต่อเนื่อง กิจกรรมที่จัดการเป็นกิจกรรมสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัยในชุมชน และจัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

8) หลักความเสมอภาค กิจกรรมเปิดกว้าง ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ง่าย ทุกคนมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงกิจกรรม

9) หลักการใช้การเรียนรู้เป็นกลไกพัฒนาบุคคลและสังคม ผู้จัดผู้บริหารสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้องพยายามส่งเสริมให้ประชาชนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับตัว แก้ปัญหา

พัฒนาตนในสถานการณ์ที่สังคมสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ขณะเดียวกันส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมนำการเรียนรู้ไปพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง

10) หลักการติดตามผล ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงาน เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายไปแล้ว ทุกระยะควรต้องมีการติดตามผลและเสนอผลการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชน/สังคมได้ทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจและเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

1.5 กระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาและการปฏิบัติจริงในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ขอนำเสนอขั้นตอนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จากนักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

McCullough, et al.(2003) ได้อธิบายขั้นตอนการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ในประเทศออสเตรเลียว่า ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้ คือ 1) จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมือง/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) กำหนดทีมงาน 3) สรรหาและกำหนดทรัพยากร 4) แสวงหาความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่น 5) พัฒนาโครงการ/นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6) สร้างเครือข่าย 7) สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม 8) ดำเนินการอย่างยืดหยุ่น รับฟังความคิดเห็น เป็นมิตร 9) สร้างความตระหนักต่อความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต 10) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินงาน 11) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กรณีตัวอย่างที่ดีกับเมืองอื่นๆ

Longworth, N. (2010) ได้ศึกษาการพัฒนาสังคม/เมืองแห่งการเรียนรู้ของประเทศต่างๆ ในยุโรป สรุปได้ว่า ในแต่ละประเทศมีขั้นตอนการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ค่อนข้างจะคล้ายคลึงกัน ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่ การพัฒนาผู้นำ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2548) ได้สรุปขั้นตอนของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) กำหนดกลุ่มองค์กรหรือกรรมการที่รับผิดชอบ 3) แสวงหาความร่วมมือแบบหุ้นส่วน 4) บริหารงานจัดกิจกรรม 5) ประเมินผลความสำเร็จ

สภาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศสหราชอาณาจักรได้จัดทำเอกสารแนวปฏิบัติการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ และระบุขั้นตอนการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้มีรายละเอียดดังนี้ (สรุปจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547 ก และ 2547 ข)

1.ขั้นเริ่มต้นการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

เมืองแห่งการเรียนรู้ของสหราชอาณาจักรแต่ละเมือง อาจมีจุดเริ่มต้นต่างกัน แต่พอสรุปได้ว่ามีแนวทางดังนี้

1.1 การหาจุดเริ่มต้น อาจเริ่มจากแนวทางใดแนวทางหนึ่งต่อไปนี้

(1) การใช้ปัจเจกบุคคลที่เป็นหลักของชุมชน (Key Individuals) หรือที่สหราชอาณาจักรใช้คำว่า บุคคลที่ทรงพลัง ก็คือ บุคคลที่ชุมชนให้ความนับถือ เชื่อมั่น ศรัทธา เป็นที่

ยอมรับของคนในชุมชน โดยที่บุคคลดังกล่าวควรจะมีเชื่อมั่นในแนวคิดเรื่องเมืองแห่งการเรียนรู้ บุคคลดังกล่าวจะช่วยชักจูงให้คนในชุมชนนำแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ไปพิจารณา และสร้างความเชื่อมั่นเรื่องเมืองแห่งการเรียนรู้ให้แก่ประชาชน

(2) การใช้สถาบันหลักในชุมชน (Key Institutions) สถาบันหลักในชุมชน อาจจะเป็นส่วนการฝึกอบรมและวิสาหกิจ มหาวิทยาลัย หน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น ถึงแม้ว่าการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ยังต้องการองค์กรที่จะเป็นจุดเริ่มต้น สถาบันหลักจะช่วยให้เกิดการริเริ่มในขั้นต้น เช่น ช่วยจัดหาทรัพยากรสำหรับงานเบื้องต้น

1.2 การจัดตั้งกลุ่มแกนกลาง (Core Group) ภายหลังจากแนวคิดเรื่องเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้รับความสนใจจากบุคคลที่เป็นหลักของชุมชน และจากนั้นจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรหรือกรรมการสำหรับการพัฒนาขั้นต้น จะต้องมีกรร่างเอกสาร มีการจัดประชุม มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มที่เป็นแกนกลางอาจประกอบด้วย ตัวแทนของหน่วยงานต่างๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวแทนประชาชน ตัวอย่างกลุ่มที่เป็นแกนกลางของเมืองนอร์วิช เป็นกลุ่มเล็กๆ ประกอบด้วย ตัวแทนของสภาเทศบาล วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สภาการฝึกอบรมและวิสาหกิจ และหน่วยงานการศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนของเมืองเซฟฟิลด์เริ่มต้นด้วยการจัดสัมมนาสาธารณะหลายครั้ง ผลที่เกิดขึ้นคือ โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์กับสภาเทศบาล

1.3 การสร้างความสนใจในวงกว้าง (Wider Interests) บุคคลที่เป็นหลักหรือสถาบันที่เป็นหลักของชุมชน อาจจะเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดเรื่องเมืองแห่งการเรียนรู้ แต่จำเป็นต้องขยายแนวคิดให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง จึงจะนำไปสู่การปฏิบัติได้สำเร็จ วิธีการที่อาจนำมาใช้ ได้แก่ การประชุม สัมมนา การใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ หรือ การใช้แบบสอบถามย้อนกลับ (Feedback Questionnaire) ดังตัวอย่างเมืองน็อตติงแฮม จัดประชุมใหญ่เพื่อสอบถามความคิดเห็นของชุมชนในวงกว้างถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ คณะกรรมการที่รับผิดชอบการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้หรือกลุ่มแกนกลาง ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

3. กำหนดองค์กรผู้รับผิดชอบ อาจจะเป็นกลุ่มแกนกลางหรืออาจขยายจากกลุ่มแกนกลาง โดยมีหน่วยงานและองค์กรเข้าร่วมเพิ่มเติมอีก

4. แสวงหาความร่วมมือ คณะกรรมการที่รับผิดชอบในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้แสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคมหรือในเมือง อาจจะเป็นองค์กรธุรกิจ สถานประกอบการ นายจ้าง (key employers) สถานศึกษา หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน เพื่อเข้ามาร่วมรับผิดชอบหรือร่วมมือแบบหุ้นส่วนในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้

5. วางแผนการดำเนินกิจกรรม ก่อนการวางแผนจะมีการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในเมืองนั้นๆ โดยอาจวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัญหาของเมืองนั้นๆ กับสังคมภายนอก เพื่อพิจารณาว่าจะต้องพัฒนาด้านใดบ้าง จะต้องยกระดับความรู้หรือพัฒนาประชาชนในเรื่องใดบ้าง แล้วจึงจัดทำแผนกิจกรรม

6. บริหารงานจัดกิจกรรม ในขั้นนี้กรรมการดำเนินงานและผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายร่วมบริหารและดำเนินการจัดกิจกรรมหลากหลายประเภทตามที่กำหนดไว้ในแผน

ขอยกตัวอย่างกิจกรรมที่จัดในเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่ง Faris (1998) ศึกษาจากการวิจัยเมืองแห่งการเรียนรู้หลายๆ เมือง มีตัวอย่างกิจกรรมที่จัด ได้แก่

- กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชน
- การจัดการศึกษาประเภทต่างๆ
- การจัดสวนสาธารณะ บริการสถานที่พักผ่อน กิจกรรมพักผ่อนและบันเทิง
- กิจกรรมรักษาความปลอดภัยด้านต่างๆ
- กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ
- ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์
- กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- กิจกรรมการดูแลบ้านเรือน

7. ประเมินผลและการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานจะมีการประเมินผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีการประเมินเป็นระยะๆ เช่น ประเมินเมื่อเริ่มต้นดำเนินงาน ประเมินระหว่างดำเนินงานแต่ละช่วง และประเมินเมื่อกิจกรรมแต่ละประเภทสิ้นสุด

8. ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานและนำผลมาเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงาน โดยทั่วไปคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จะประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเห็นความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

สุมาลี สังข์ศรี (2557) ได้ทำการศึกษาการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศต่างๆ และได้ศึกษากรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วได้เสนอกระบวนการสร้างหรือพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับประเทศไทยประกอบด้วย 11 ขั้นตอนดังนี้

1) กำหนดพื้นที่ ในการจะสร้างสังคม/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือเมืองแห่งการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดพื้นที่ว่าจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ใด

2) หาจุดเริ่มต้นในแต่ละชุมชนและตั้งกลุ่มแกนกลาง ควรพิจารณาหาจุดเริ่มต้นจากการศึกษากรณีตัวอย่างบางชุมชนเริ่มต้นโดยปัจเจกบุคคลหรือผู้ทรงพลัง บางชุมชนเริ่มโดยองค์กรหรือหน่วยงานหลักในชุมชน กรณีของประเทศไทยสามารถกระทำได้ทั้ง 2 แบบ เช่น ถ้าเริ่ม

โดยบุคคล อาจหาบุคคลที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพนับถือศรัทธา ได้แก่ ผู้นำศาสนา ครู ผู้เฒ่าผู้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ซึ่งตรงกับลักษณะของสังคมไทย) ให้เป็นผู้ริเริ่มและช่วยขยายแนวความคิด และสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในวงกว้าง หรือถ้าจะเริ่มโดยองค์กรหลักในชุมชน ในสังคมไทยอาจจะเป็นกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือหน่วยงานการศึกษาในระบบในท้องถิ่น ให้เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เมื่อหาจุดเริ่มต้นได้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มคนหรือองค์กรที่เป็นจุดเริ่มต้นเกี่ยวกับเรื่องสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้เขาขยายแนวคิดนี้ต่อไป

ตั้งกลุ่มแกนกลาง ผู้ที่เป็นจุดเริ่มต้นจะช่วยจัดตั้งกลุ่มแกนกลางหรือองค์กรดำเนินงาน ซึ่งเป็นกลุ่มไม่ใหญ่ กลุ่มนี้ประกอบไปด้วยตัวแทนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้แทนกรรมการชุมชน ผู้แทนประชาชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนศาสนา ผู้แทนโรงเรียนในชุมชน และผู้แทนบางหน่วยงาน

3) สร้างความสนใจในวงกว้าง แต่ละพื้นที่ควรหาวิธีการที่จะขยายแนวความคิดให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง ให้ประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนได้รับรู้ ได้เข้าใจ เกิดความสนใจและให้ความร่วมมือ โดยอาจจัดประชุมประชาชนทั้งหมู่บ้าน จัดเวทีชาวบ้าน พูดคุยแต่ละกลุ่มบ้าน ประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนในชุมชนรู้และเข้าใจในเรื่องนี้ (หลังจากสร้างความสนใจในวงกว้างแล้ว อาจมีองค์กรอื่นๆ ที่มาเข้าร่วมเป็นกรรมการดำเนินการเพิ่มขึ้น)

4) การแสวงหาหุ้นส่วน การดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ในลักษณะของหุ้นส่วน (ซึ่งขยายมาจากกลุ่มแกนกลาง) โดยกลุ่มแกนกลางจะเชิญผู้แทนจากทุกกลุ่มในชุมชนมาเป็น ได้แก่ สถานศึกษาทุกระดับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ร้านค้า และหน่วยธุรกิจต่างๆ หน่วยงานของรัฐและเอกชนในท้องถิ่น ประการสำคัญ คือ ทุกหน่วยงานหรือทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันแบบหุ้นส่วน นั่นคือ ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผล โดยนำจุดเด่นและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ร่วมกัน มิใช่ร่วมมือเพียงการช่วยกันนโยบาย ให้คำแนะนำ เท่านั้น

5) วิเคราะห์ชุมชน กำหนดวัตถุประสงค์ และจัดทำแผนพัฒนา โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เทียบกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาภายนอก จะได้ว่า จะต้องพัฒนาหรือปรับปรุงชุมชนในด้านใดบ้าง แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนชุมชน อาจจะมีทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าจะต้องพัฒนาชุมชนนั้นๆ ในด้านใดบ้าง และมีกิจกรรมอะไรบ้าง

6) วิเคราะห์ศักยภาพของหุ้นส่วน และแบ่งปันความรับผิดชอบ ควรมีการวิเคราะห์เพื่อจะนำจุดเด่นของแต่ละหุ้นส่วนมาใช้ เช่น วิเคราะห์ว่าหุ้นส่วนใดจะช่วยสนับสนุนทรัพยากรในด้านใดได้บ้าง เช่น ด้านเงินทุน ด้านอาคารสถานที่ และมีการแบ่งปันความรับผิดชอบ ว่าหน่วยงานใดองค์กรใด หรือหุ้นส่วนใด จะรับผิดชอบจัดกิจกรรมใด

7) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มแกนกลางและภาคีเครือข่ายดำเนินการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และแผนที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1) ประเภทของกิจกรรมที่ควรจัด สังคมแห่งการเรียนรู้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนนั้นๆ กิจกรรมที่จัดอาจครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้ (1) การศึกษาพื้นฐาน ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ การศึกษานอกระบบที่เทียบเท่าระดับชั้นต่างๆ (2) การศึกษาด้านอาชีพ ได้แก่ ทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน (3) ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ภาษาต่างๆ การใช้คอมพิวเตอร์ การเมืองการปกครอง ศาสนา สุขภาพอนามัย

7.2) ด้านการจัดกิจกรรม ยึดหลักความหลากหลาย ยืดหยุ่น สัมพันธ์กับวิถีชีวิต เปิดกว้างเพื่อความเสมอภาค เข้าถึงได้ง่าย และมีความต่อเนื่อง

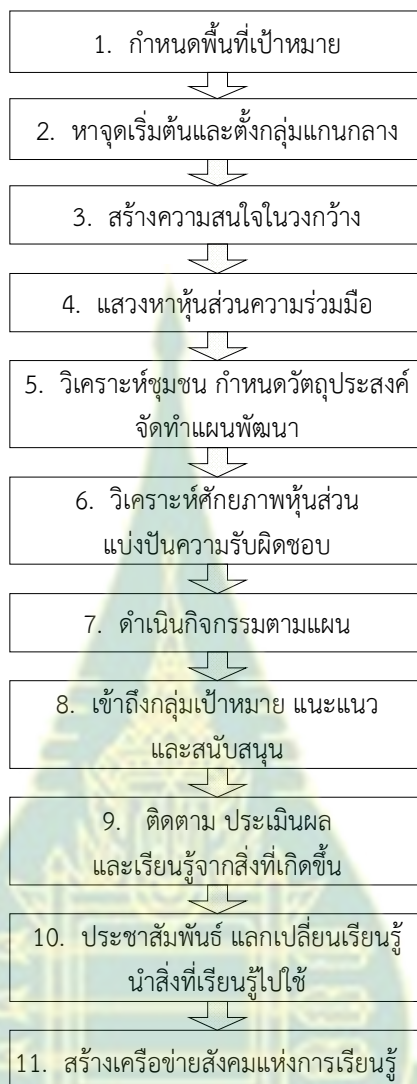
8) เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย แนวแนว และสนับสนุนในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย แนวแนว และการสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายให้ได้มีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ หากกลยุทธ์ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการต่างๆ จัดกิจกรรมการแนะนำอย่างกว้างขวางให้ทั่วถึง ให้การสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสด้วยวิธีการต่างๆ

9) การติดตาม ประเมินผล และเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้น เมื่อดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งควรมีการติดตามประเมินเป็นระยะๆ เพื่อเรียนรู้ผลการดำเนินงาน แล้วนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ปรับปรุงงานต่อไป การติดตามประเมินนี้สามารถดำเนินการโดยคณะกรรมการชุมชน/สังคมแห่งการเรียนรู้ ภาคีเครือข่าย และประชาชนที่มีส่วนร่วม

10) ประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ ผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ นอกจากนั้น ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานของหลายๆ กิจกรรม และส่งเสริมให้ประชาชนนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน และนำตัวอย่างการพัฒนามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน

11) สร้างเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรมีการประสานเชื่อมโยงชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่ต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยอาจจัดตั้งกลุ่มประสานงานเครือข่ายเพื่อให้แต่ละชุมชนได้มาเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อจะได้ส่งเสริมสนับสนุนกันในการดำเนินงาน อีกทั้ง ยังได้เรียนรู้และนำผลการดำเนินงานของเครือข่ายมาเป็นแนวทางปรับปรุงชุมชนหรือสังคมของตนให้พัฒนายิ่งขึ้น

สรุปขั้นตอนของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 11 ขั้นตอนดังนี้

นอกจากนั้นสุมาลี สังข์ศรี (2557) แนวทางในการทำให้สังคมแห่งการเรียนรู้มีความยั่งยืนว่าเมื่อมีการพัฒนาหรือการสร้างให้สังคมแต่ละแห่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้แล้ว สิ่งที่จะต้องทำอีกอย่างหนึ่งก็คือการรักษาให้ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การที่จะให้ชุมชนแต่ละแห่งเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต้องอาศัยปัจจัยหลายปัจจัยประกอบกัน ปัจจัยที่สำคัญมีดังนี้

1. ความเข้มแข็งของกลุ่มแกนกลางหรือกรรมการดำเนินงาน กรรมการซึ่งเป็นคณะทำงานในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีการติดตามผลการดำเนินงานมีการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าชุมชนของตนเองจะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แล้วก็ตามแต่กรรมการยังคงต้องดำเนินการอยู่

2. การจัดทำแผนพัฒนาของสังคมแห่งการเรียนรู้ ในการจัดทำแผนชุมชนของสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น ควรมีทั้งแผนระยะยาว เช่น 3 ปี หรือ 5 ปี และแผนระยะสั้น เช่น แผนรายปี และควรมีการทบทวนปรับปรุงแผนฯทุกปี การดำเนินการเช่นนี้จะทำให้แต่ละชุมชนมีกรอบทิศทางในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. ความร่วมมือของหุ้นส่วนต้องต่อเนื่อง หลักการข้อหนึ่งของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ก็คือ หลักการพึ่งตนเอง การใช้ศักยภาพของทุกภาคส่วนภายในชุมชนก่อน ก่อนที่จะพึ่งหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก ทุกภาคส่วนในที่นี้ครอบคลุมกลุ่มต่างๆในชุมชน องค์กรท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และองค์กรเอกชน เพราะฉะนั้นการแสวงหาความร่วมมือจากหุ้นส่วนตั้งแต่ขั้นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องขอความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง หุ้นส่วนทุกหุ้นส่วนล้วนมีความสำคัญที่จะทำให้มีทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ มีข้อคิดข้อเสนอแนะ ซึ่งจะทำให้กิจกรรมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ดำเนินไปได้

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน คณะกรรมการที่เป็นแกนกลางในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จะต้องพยายามส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนตระหนักว่า ตนเป็นเจ้าของชุมชน การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น เป็นความรับผิดชอบของทุกคน ทุกคนต้องร่วมมือ ทุกคนต้องมีส่วนร่วม จะช่วยได้มากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละคน

5. ผู้จัดกิจกรรมต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องขอความร่วมมือให้ผู้จัดกิจกรรมแต่ละรายจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่จัดเฉพาะระยะเริ่มแรกเท่านั้นกิจกรรมที่จัดควรมีความหลากหลาย ตามความต้องการของประชาชนในชุมชน และควรมีกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสร้างให้คนในชุมชนมีความตื่นตัวเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

6. มีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้กำหนดให้มีคณะทำงานนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเป็นระยะๆ เพราะการนิเทศติดตามผลจะทำให้ผู้จัดกิจกรรมได้รับคำแนะนำในการพัฒนางาน รู้จุดเด่น จุดอ่อน ในการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

7. กำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ การกำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ นับเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้ดำเนินงานหรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมของสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้สามารถเสนอผลการดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดได้ นอกจากนั้น การประชาสัมพันธ์ผลการ

ดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดสัมมนา จัดนิทรรศการ จะช่วยให้ประชาชนได้เห็นผลการดำเนินงาน ได้ตระหนักถึงประโยชน์เป็นการสร้างแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่อไปด้วย

8. กำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายเป็นระยะๆ การกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย การนำเสนอผลการดำเนินงานของแต่ละชุมชนซึ่งเป็นสมาชิกของเครือข่ายจะเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกแต่ละชุมชนเร่งสร้างผลงานเพื่อนำมาเสนอ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่กระตุ้นให้แต่ละชุมชนดำเนินการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ชุดฝึกอบรมทางไกล

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของชุดฝึกอบรมทางไกล ผู้วิจัยขอกล่าวถึงความหมายและหลักการของการศึกษาทางไกลก่อนดังนี้

2.1 ความหมายและหลักการของการศึกษาทางไกล

2.1.1 ความหมายของการศึกษาทางไกล (สุมาลี สังข์ศรี 2549 : 2-4)

ได้มีผู้ให้ความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกลไว้หลายท่าน ทั้งนักการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศ จะขอยกตัวอย่างนำมาเสนอ ดังนี้

ปีเตอร์ ออตโต (Otto,1973 อังใน Rowntree,1997) ให้ความหมายว่าการศึกษาทางไกล หมายถึง วิธีการส่งความรู้ ทักษะ ทักษะคติ โดยกระบวนการของสื่อเทคโนโลยี ซึ่งได้ผ่านกระบวนการผลิตอย่างมีคุณภาพ วิธีการดังกล่าวนี้สามารถให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้เป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน ไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ที่ใดก็ตาม

องค์การการศึกษาและวิทยาศาสตร์แห่งสหประชาชาติ (UNESCO,1979) ได้ให้นิยามว่า การศึกษาทางไกล คือ การศึกษาที่จัดขึ้นโดยผ่านการสื่อสารทางไปรษณีย์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ โดยผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้เผชิญหน้ากัน การสอนทำโดยกระบวนการเตรียมการและผลิตสื่อ แล้วส่งสื่อไปยังผู้เรียนรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม แล้วส่งกลับมาให้ผู้สอนตรวจและเสนอแนะแล้วส่งกลับไปยังผู้เรียนอีกครั้งหนึ่ง

บอร์ก โฮมเบิร์ก (Borje Holmberg, 1986) ได้ให้ความหมายของการศึกษาทางไกลว่า เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนไม่ได้พบกับครูโดยตรง ไม่ได้มีครูดูแลการเรียนของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาเหมือนการเรียนในห้องเรียน แต่ผู้เรียนจะเรียนรู้จากสื่อต่างๆที่ได้ผ่านการวางแผนและเตรียมการมาอย่างดี โดยจะมีการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง

วอลเทอร์ เพอร์รี่ และ กรีวิลล์ รัมเบิล (Walter Perry and Grevill Rumble,1987) ให้ความหมายของการศึกษาทางไกลว่า เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้พบกันแบบเผชิญหน้า แต่ผู้สอนสื่อสารกับผู้เรียนโดยสื่อต่างๆ เช่น ไปรษณีย์ e-mail โทรทัศน์ โทรเลข วิทยุ คอมพิวเตอร์ interactive video เป็นต้น

เดสมอน คีแกน (Desmond Keegan,1990) ได้ให้ความหมายของการศึกษาทางไกลว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่มีคุณลักษณะ ดังนี้ คือ

- ครูและเรียนไม่ได้เผชิญหน้ากันเหมือนการเรียนในชั้นเรียน
- สื่อหรือวัสดุสำหรับการเรียนการสอนมีการวางแผน และผลิตอย่างดี และมีการสนับสนุนการเรียน

- ใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆกัน เป็นตัวกลางส่งเนื้อหาความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน
- มีการสื่อสารสองทางระหว่างครูกับผู้เรียน โดยใช้สื่อต่างๆ
- ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง และอาจมีการพบกันเป็นกลุ่มเป็นครั้งคราว

บอร์ก โอมเบิร์ก (Borje Holmberg,1995) ให้ความหมายว่า การศึกษาทางไกลเป็นระบบการเรียนการสอน โดยผ่านสื่อหลากหลายชนิดที่ได้ผ่านการเตรียมการมาโดยเฉพาะ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ออกสแก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถ หรือไม่ต้องการเข้าเรียนในระบบชั้นเรียน

คาเรน แมนทิล และ ริชาร์ด กิวเดน (Karen Mantyle and Richard Gividen,1997) ให้นิยามว่าการศึกษาทางไกลเป็นระบบหรือเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับสื่อต่างๆ และแหล่งกาสรเรียนรู้ต่างๆ ช่วยให้เกิดมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน โดยผู้เรียนมีอิสระในการเรียนสถานที่และเวลาในการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจะเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ผู้จัดการศึกษาอาจจะเป็นหน่วยงาน สถาบันการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยทหาร หรือหน่วยงานเอกชน

วี.เค.นันทา (V.K Nanda,1998) ให้ความหมายของการศึกษาทางไกลไว้ว่าการศึกษาทางไกลเป็นกระบวนการเรียนการสอนจากครูสู่ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลกันโดยส่งความรู้และประสบการณ์ไปยังผู้เรียนผ่านสื่อชนิดต่างๆการศึกษาทางไกลสามารถให้บริการได้ตั้งแต่ผู้ใหญ่ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จนถึงผู้ต้องการความรู้เพิ่มเติม

วิจิตร ศรีสอาน (2529:5-7) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนทางไกล (Diatance Learning) ว่า หมายความว่าระบบการเรียนการสอนที่ไม่มีชั้นเรียนแต่อาศัยสื่อประสม ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริม รวมทั้งศูนย์บริการการศึกษา โดยมุ่งให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเองอยู่กับบ้านไม่ต้องเข้ามาชั้นเรียนตามปกติ

จากคำนิยามที่ให้โดยนักศึกษาหลายๆท่าน ดังกล่าวข้างต้น อาจพอสรุปความหมายของการศึกษาทางไกลได้ว่า การศึกษาทางไกล หมายถึง วิธีการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้พบกันโดยตรงเป็นส่วนใหญ่แต่ผู้สอนจะถ่ายทอดเนื้อหาวิชาความรู้มวลประสบการณ์ต่างๆไปทางสื่อ อาจจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วิดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ หรืออื่นๆ ผู้เรียนจะรับความรู้จากสื่อเหล่านี้ในลักษณะของการเรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนไม่ต้องเดินทางเข้ามายังสถาบันการศึกษา แต่จะเรียนอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ทำงานผู้เรียนสามารถกำหนดเวลาเรียน สถานที่เรียน และจะต้องบริหารการเรียนด้วยตนเอง ภายในเวลาที่สถาบันการศึกษากำหนด การพบปะระหว่างผู้เรียนอาจจะกำหนดให้มีขึ้นบ้างเป็นบางครั้งจะเป็นการพบปะเพื่อทบทวน เพื่อซักถาม

ประเด็นปัญหาในสิ่งที่เรียนด้วยตนเองไม่เข้าใจ หรือเป็นการสรุปหรือฝึกทักษะที่สำคัญจากเนื้อหาวิชานั้นๆ

2.1.2 หลักการของการศึกษาทางไกล (สุมาลี สังข์ศรี, 2549 : 8-10)

การศึกษาทางไกลนั้นเป็นวิธีการในการจัดการศึกษาวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนและผู้สอนมิได้เผชิญหน้ากันแบบการเรียนในชั้นเรียน แต่ผู้สอนส่งผ่านความรู้ไปยังผู้เรียนโดยสื่อประเภทต่างๆ ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้เรียนสามารถกำหนดเวลาจัดแบ่งเวลาในการศึกษาของตนเองควบคุมการเรียนด้วยตนเอง

จากการศึกษารายละเอียดของการศึกษาทางไกลจากนักการศึกษาทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ(เช่น วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ (2534) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2534) แมคเคนซี และคณะ (Mckenzie and others,1975) , เพอร์รี่ (Perry,1977),แดเนียลและคณะ (Daniel and others,1982) คีแกน (Keegan,1986),โฮล์มเบิร์ก (Holmberg,1989) อาจสรุปหลักการสำคัญของการศึกษาทางไกล ได้ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้อยู่ในที่เดียวกัน เนื่องจากการศึกษาทางไกลเน้นการเรียนการสอนโดยใช้สื่อต่างๆเป็นหลัก ดังนั้น ผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆออกมาเป็นรูปของสื่อแล้วส่งไปยังผู้เรียนโดยผู้เรียนไม่ต้องมาพบผู้สอนโดยตรง ผู้เรียนจะเรียนด้วยตนเองจากสื่อต่างๆสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทางไกล อาจจะมีการกำหนดให้เรียนเรียนได้พบกับผู้สอนบ้างเป็นครั้งคราว แต่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ศึกษาจากสื่อด้วยตนเอง

2. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาด้วยตนเองการที่กล่าวว่าเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาด้วยตนเอง เพราะโดยวิธีการของการศึกษาทางไกลนั้นผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดเวลาศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆด้วยตนเอง กำหนดสถานที่เรียนเองกำหนดเวลาหยุดพักเอง ผู้เรียนจะศึกษาและทำกิจกรรมเสริมต่างๆ ตามเวลาที่ผู้เรียนสะดวกหรือมีความพร้อม อาจจะไปที่บ้านหรือที่ทำงานหรือที่อื่นๆ ตามความสะดวก โดยผู้เรียนไม่ต้องเรียนตามตารางสอน ไม่ต้องเรียนตามช่วงเวลา และสถานที่ที่สถาบันหรือครูเป็นผู้กำหนด การเรียนการสอนไม่ได้เกิดขึ้นในห้องเรียน โดยมีครูเป็นศูนย์กลาง

3. มีการใช้สื่อประเภทต่างๆเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาการเรียนการสอนจะกระทำด้วยการใช้สื่อประเภทต่างๆเช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม ฯลฯ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ อาจมีการใช้สื่อบุคคลบ้างเป็นครั้งคราว เป็นการเสริมการใช้สื่อต่างๆนั้นมีทั้งการใช้สื่อประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงสื่อเดียวหรืออาจใช้สื่อหลายๆประเภท ผสมผสานกัน นอกจากนั้นในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับสถาบันการศึกษา ก็จะใช้การติดต่อผ่านสื่อต่างๆด้วยเช่นกัน เช่น จดหมาย โทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น

4. มีการจัดเตรียมสื่ออย่างเป็นระบบก่อนเริ่มการเรียนการสอน ด้วยวิธีของการศึกษาทางไกล คณะผู้รับผิดชอบหรือสถาบันผู้จัดการศึกษาทางไกล จะต้องมีการเตรียมความ

พร้อมในระบบการจัดการศึกษาทุกชั้นตอนโดยเฉพาอย่างยิ่งสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบการเรียนการสอนนี้จะต้องพร้อม จะต้องผลิตสื่อแต่ละชนิดให้แล้วเสร็จก่อน จึงจะเริ่มรับนักศึกษาได้ ซึ่งต่างจากการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนซึ่งมีครูเป็นหลัก ถ้าครูพร้อมก็สามารถดำเนินการเรียนการสอนได้เลย สื่อเป็นส่วนประกอบเท่านั้นอาจจะจัดเตรียมภายหลังได้

5. เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมในการผลิตเนื้อหาของวิชาหนึ่งๆ เพื่อถ่ายทอดลงสู่สื่อประเภทต่างๆนั้น ส่วนใหญ่จะใช้ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาในวิชานั้นๆหลายคนร่วมเขียนร่วมผลิต ซึ่งนับได้ว่าเป็นการประกันคุณภาพประกันมาตรฐานเนื้อหาของวิชานั้นๆได้ นอกจากนั้นในชั้นตอนอื่นๆตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การจัดส่งสื่อไปยังผู้เรียน และการประเมินผลการเรียนก็มีการดำเนินการโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพของระบบการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้

6. เป็นการเรียนการสอนที่จัดแก่ผู้เรียนเป็นจำนวนมาก สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้ทั่วประเทศ การจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลนั้น สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้คราวละมากๆ โดยไม่จำกัดจำนวน สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้ทั่วประเทศซึ่งจะต่างจากการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน ชั้นเรียนหนึ่งๆจะมีผู้เรียนได้จำนวนหนึ่งเท่านั้น

7. มีการจัดเครือข่ายเพื่อให้บริการสนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลนั้น หน่วยงานหรือสถาบันผู้จัดส่วนใหญ่จะจัดให้มีเครือข่ายในระดับท้องถิ่นเพื่อให้บริการสนับสนุนการศึกษาของผู้เรียน เช่น อาจเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาพบกับผู้สอนเพื่อติวหรือเรียนเสริมเป็นครั้งคราว เป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาขอใช้บริการสื่อประเภทต่างๆ หรือผู้เรียนมาขอคำแนะนำปรึกษาหรือรับข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการเรียน เป็นต้น

2.2 ความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกล

ได้มีผู้ให้ความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกลไว้หลายท่าน จะขอยกตัวอย่างนำมาเสนอ ดังนี้

ศิริพรรณ สายหงษ์ และสมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2534 : 637) ได้ให้ความหมายชุดฝึกอบรมทางไกลไว้ว่าชุดฝึกอบรมเป็นสื่อการศึกษาประเภทหนึ่ง ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นตามจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง ชุดฝึกอบรมนั้นสามารถใช้เป็นสื่อเสริมประกอบกิจกรรมการฝึกอบรมหรือใช้เป็นที่สำหรับให้ผู้อบรมศึกษาด้วยตนเอง ชุดฝึกอบรมสามารถใช้ในการฝึกอบรมคนจำนวนมากโดยอาจจัดทำในรูปของเอกสารหรือสื่อสิ่งพิมพ์ชุดชุดฝึกอบรมอาจจะทำในรูปแบบชุดฝึกอบรมระยะสั้น ชุดฝึกอบรมแบบบทเรียนสำเร็จรูปหรือชุดฝึกอบรมแบบโมดูล

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี (2544) ได้กล่าวถึงความหมายของชุดฝึกอบรมว่าหมายถึงชุดสื่อประสมที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ โดยอิงหลักสูตรและทฤษฎีการเรียนรู้เป็นแนวทาง เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมเรียนรู้ด้วยตนเองผู้เข้ารับการอบรมไม่ต้องเข้าฝึกอบรมโดยตรงแต่สามารถศึกษาได้จากชุดฝึกอบรมและสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง

นิพนธ์ ศุขปรีดี (2547) แบ่งชุดฝึกอบรมตามลักษณะการใช้งานออกเป็น 4 ประเภท คือ

(1) ชุดฝึกอบรมแบบบรรยาย เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งขยายเนื้อหาสาระการสอน ชุดฝึกอบรมประเภทนี้ใช้เป็นสื่อประกอบการอบรมโดยวิทยากร

(2) ชุดฝึกอบรมแบบกลุ่ม เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมประกอบกิจกรรมเป็นกลุ่ม เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

(3) ชุดฝึกอบรมตามเอกัตภาพหรือชุดฝึกอบรมแบบรายบุคคล เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งให้ผู้เข้าอบรมศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ชุดฝึกอบรมประเภทนี้อาจจะจัดทำในรูปของหน่วยการสอนย่อยหรือโมดูล ชุดฝึกอบรมประเภทนี้ผู้เข้าอบรมสามารถศึกษาที่สถานศึกษาหรือที่บ้านก็ได้

(4) ชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นชุดฝึกอบรมที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้พบกันโดยตรง อาจจะอยู่ต่างถิ่นต่างเวลา มุ่งให้ผู้เข้าอบรมศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ชุดฝึกอบรมประเภทนี้จะถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อประเภทต่างๆ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537) ได้กล่าวถึงความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกล พอสรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมทางไกลหมายถึงชุดสำเร็จรูปที่ใช้สำหรับการฝึกอบรมทางไกลอย่างเป็นระบบ ชุดฝึกอบรมนั้นจะมีการ กำหนดขั้นตอนของการฝึกอบรม กำหนดสื่อ กำหนดกิจกรรม กำหนดเนื้อหา กำหนดประสบการณ์ และเครื่องมือประเมินผลการฝึกอบรมไว้ทั้งหมด

นิพนธ์ ศุขปรีดี (2537) ให้ความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกลพอสรุปได้ว่าเป็นชุดฝึกอบรมที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ต่างถิ่น ต่างเวลากันมุ่งให้ผู้เข้าอบรมศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ชุดฝึกอบรมทางไกลประกอบด้วยสื่อต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ เป็นต้น

2.3 หลักการของชุดฝึกอบรมทางไกล

เนื่องจากชุดฝึกอบรมทางไกลหรือชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนรายบุคคล ประเภทหนึ่ง ดังนั้น จึงยึดหลักการร่วมกันหลายประการ หลักการที่สำคัญได้แก่ (สรุปจากชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์ 2540)

1) มุ่งสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความสามารถ และความสะดวกของแต่ละคน และพึงพาผู้สอนน้อยที่สุด

2) มีการจัดสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4 ประการ คือ (1) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระฉับกระเฉง (2) ให้ผู้เรียนได้รับผลย้อนกลับทันทีในรูปของคำติชมและการชี้แนะ

แนวทางที่จะตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง (3) ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงด้วยการได้รับประสบการณ์ที่เป็นความภาคภูมิใจในความสำเร็จแม้เพียงน้อยนิด และ (4) ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้น

- 3) มีระบบการผลิตชุดการสอนที่ได้ผ่านการพิสูจน์ด้วยการวิจัยมาแล้วเช่นเดียวกัน
- 4) มีเนื้อหาสาระที่ได้รับการปรุงแต่งและจำแนกไว้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติเนื้อหาวิชาและระดับผู้เรียน

5) มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการศึกษด้วยตนเองที่บ้านหรือที่ทำงาน ด้วยการจัดสถานที่หรือมุมศึกษาที่เหมาะสม

6) มีระบบการประเมินตนเองก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนที่ผู้เรียนสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

2.4 ความสำคัญของชุดฝึกอบรมทางไกล

เนื่องจากการศึกษาทางไกลมุ่งส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง ในการเปิดโอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษา ชุดฝึกอบรมจึงมีความสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ชุดฝึกอบรมทางไกลมีระบบที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและพึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้สอนน้อยที่สุด
- 2) ชุดฝึกอบรมทางไกลบรรจุเนื้อหาสาระที่วิเคราะห์ไว้ดีแล้วที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
- 3) ชุดฝึกอบรมทางไกลมีสื่อการสอนที่หลากหลาย และแต่ละสื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี
- 4) ชุดฝึกอบรมทางไกลมีระบบการประเมินที่จะประกันคุณภาพของผู้เรียนในแต่ละวิชา ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพที่ดีของบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาในภาพรวม

2.5 ประเภทชุดฝึกอบรมทางไกล

ชุดการชุดฝึกอบรมหรือชุดการสอนประเภทต่างๆ มักมีการกำหนดสื่อหลักและสื่อเสริม เพื่อให้สามารถนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพื่อให้ได้สื่อที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาแต่ละอย่างได้ดีที่สุดตามธรรมชาติของแต่ละสื่อ

สื่อหลัก เป็นสื่อที่เสนอเนื้อหาครบและเข้าถึงผู้เรียนได้ หรือผู้เรียนสามารถทำได้ทุกคน

สื่อเสริม เป็นสื่อที่เลือกเพิ่มมานำเสนอส่วนของเนื้อหาที่ไม่สามารถเสนอได้อย่างชัดเจนในสื่อหลัก

ประเภทชุดฝึกอบรมสามารถจำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆคือ ชุดฝึกอบรมที่ยึดสื่อพิมพ์เป็นสื่อหลัก ชุดฝึกอบรมที่ยึดสื่อแพรภาพและเสียงเป็นสื่อหลัก และชุดฝึกอบรมที่ยึดคอมพิวเตอร์เป็นสื่อหลัก(ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2540 : 149-152)

1) ชุดการสอนที่ยึดสื่อพิมพ์เป็นสื่อหลัก เป็นชุดการสอนที่บรรจุเนื้อหาสาระส่วนใหญ่ไว้ในสื่อหลัก คือ สื่อพิมพ์ในรูปแบบตำราทางไกล หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีสื่อเสริมในรูปแบบบันทึกเสียง รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ สื่อโสตทัศน์ การสอนเสริม/สอนทบทวน บทเรียนคอมพิวเตอร์ และการประชุมทางไกล (Teleconferencing) ทั้งทางภาพและเสียง และการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรูปแบบของการร่วมมือแบบทวิภาค (Cooperative Education)

2) ชุดการสอนทางไกลที่ยึดสื่อแพรภาพและเสียงเป็นสื่อหลัก เป็นชุดการสอนทางไกลที่ยึดสื่อวิทยุกระจายเสียงและหรือวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อหลัก โดยเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่ในรายการวิทยุกระจายเสียงและรายการวิทยุโทรทัศน์ มีสื่อเสริมประกอบด้วยตำราทางไกล เทปบันทึกเสียง สื่อโสตทัศน์ การสอนเสริม/สอนทบทวน (Tutorial) บทเรียนคอมพิวเตอร์ (Computer-Assisted Instruction) การประชุมทางไกล (Teleconferencing) และการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรูปแบบของการร่วมมือแบบทวิภาค (Cooperative Education)

3) ชุดการสอนที่ยึดคอมพิวเตอร์เป็นสื่อหลัก เป็นชุดการสอนทางไกลที่เสนอเนื้อหาสาระผ่านคอมพิวเตอร์โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อหลัก ในรูปแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์การประชุมทางไกลและการติดต่อผ่านระบบ Internet มีสื่อเสริมประกอบด้วยตำราทางไกล รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง สื่อโสตทัศน์ การสอนเสริม/สอนทบทวน และการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรูปแบบของการร่วมมือแบบทวิภาค (Cooperative Education)

2.6 องค์ประกอบชุดฝึกอบรมทางไกล

องค์ประกอบชุดการสอนทางไกลจำแนกตามองค์ประกอบของชุดการสอนรายบุคคลที่ครอบคลุมองค์ประกอบเชิงรูปธรรมและองค์ประกอบเชิงนามธรรม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2549)

องค์ประกอบเชิงรูปธรรม ได้แก่ แผนการสอนเนื้อหาสาระ สื่อที่ใช้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือประเมิน แบบฝึกปฏิบัติและคู่มือการใช้ชุดการสอน

องค์ประกอบเชิงนามธรรม ได้แก่ ความต้องการจุดมุ่งหมาย แรงจูงใจ กิจกรรมการเรียน ตัวจัดแนวคิด การจัดการด้านการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางจิตภาพและสังคม การเสริมแรง และวินัยในตนเอง

องค์ประกอบเชิงรูปธรรมที่แตกต่างกันระหว่างชุดการสอนทางไกลกับชุดการสอนรายบุคคล คือ ประเภทของสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุดการสอนทางไกลเน้นสื่อมวลชนและโทรคมนาคมที่ต้องผลิตจำนวนมากและผู้เรียนสามารถรับได้พร้อมกันหรือต่างเวลากัน ในสถานที่เดียวกันหรือคนละที่กัน

ส่วนองค์ประกอบเชิงนามธรรมที่เน้นมากในการเรียนทางไกล คือ แรงจูงใจและการมีวินัยควบคุมตนเอง เพราะไม่มีผู้สอนคอยกำกับควบคุมเหมือนกับการเรียนรายบุคคลที่จัดในสถาบันการศึกษา ผู้เรียนทางไกลที่ประสบความสำเร็จในการเรียนจึงเป็นผู้ที่มีการควบคุมและมีวินัยในการเรียน

นิพนธ์ ศุขปรีดี (2547) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมใน 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 องค์ประกอบของผลที่ได้รับในการพัฒนาชุดฝึกอบรม ประกอบด้วย

(1) คู่มือการฝึกอบรม เป็นคู่มือสำหรับผู้เกี่ยวข้องทั้งส่วนของวิทยากรและส่วนของผู้เข้ารับการอบรม ในส่วนของวิทยากรเพื่อให้ทราบขั้นตอนในการเตรียมการและดำเนินการฝึกอบรม ในส่วนของผู้เข้าฝึกอบรม เพื่อให้รู้ถึงวิธีการใช้หรือศึกษาชุดฝึกอบรมนั้นๆ

(2) สื่อที่ใช้ในชุดฝึกอบรม อาจเป็นสื่อหรือวิธีการที่ช่วยเสริมให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(3) กิจกรรมในชุดฝึกอบรม อาจเป็นสื่อหรือวิธีการที่ช่วยเสริมให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(4) การประเมิน ประกอบด้วย การประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมและประเมินชุดฝึกอบรม เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม

ลักษณะที่ 2 องค์ประกอบของชุดฝึกอบรมเชิงระบบประกอบด้วย

(1) องค์ประกอบของชุดฝึกอบรมด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม หลักสูตร เนื้อหาสาระการฝึกอบรม

(2) องค์ประกอบของชุดฝึกอบรมด้านการดำเนินการ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ ระบบและวิธีการฝึกอบรม

(3) องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบความสำเร็จของผู้รับการอบรม

นฤมล ต้นธสุรเศรษฐ์และคณะ (2555) ทำการวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย

- (1) คำชี้แจงการใช้ชุดฝึกอบรม
- (2) แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม
- (3) สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของชุดฝึกอบรม
- (4) สื่อ วีดีทัศน์ เป็นสื่อเสริม

2.7 ขั้นตอนการสร้างชุดฝึกอบรมทางไกล

2.7.1 ขั้นตอนการสร้างชุดฝึกอบรมทางไกล

ศิริพรรณ สายหงษ์ และ สมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2534: 678-681) ได้กำหนดขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบรมตามลำดับ ดังนี้

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นสิ่งที่จะกำหนดเนื้อหา กิจกรรม สื่อและการประเมินวัตถุประสงค์จะมาจากพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดขึ้น มีขึ้น ดังนั้น ในการฝึกอบรมต้องกำหนดว่าต้องการให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดพฤติกรรมใด

2) การกำหนดเนื้อหาสาระ หรือประมวลความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดให้ผู้รับการฝึกอบรมจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยเนื้อหาที่กำหนดจะเป็นขอบเขตของการจัดกิจกรรมหรือการจัดทำสื่อในการผลิตชุดฝึกอบรม

3) การกำหนดสื่อ เป็นการกำหนดว่าในชุดฝึกอบรมจะประกอบด้วยสื่อใดบ้าง ที่เหมาะสมและทำให้ชุดฝึกอบรมมีคุณภาพ เกิดประโยชน์แก่ผู้รับการฝึกอบรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (1) วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (2) ผู้รับการฝึกอบรม (3) สภาพแวดล้อมของสังคมที่จะนำไปใช้ และ (4) ความเป็นไปได้ของการนำสื่อมาใช้ ทั้งในเรื่องงบประมาณ และเวลา รวมถึงผู้ชำนาญการที่จะช่วยผลิตสื่ออื่นๆ

4) การกำหนดผู้ผลิตชุดฝึกอบรม หลังจากที่ได้กำหนดหลักสูตรของชุดฝึกอบรมแล้ว จะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ชำนาญการในแต่ละสื่อมาช่วยผลิตสื่อตามความถนัดของแต่ละท่าน หรือ ในการผลิตชุดฝึกอบรมจะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิที่ชำนาญการ ก่อนนำไปใช้ในภาคสนาม

5) การดำเนินการผลิตชุดฝึกอบรม เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการผลิตชุดฝึกอบรม เพราะจะนำมาซึ่งสื่อชุดฝึกอบรมที่จะนำไปใช้

6) การทดสอบคุณภาพชุดฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมที่ผลิตขึ้นมาจะต้องมีการทดสอบหรือทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพที่ดีพอที่จะทำให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เรียนรู้จนบรรลุวัตถุประสงค์

7) การปรับปรุงชุดฝึกอบรม หลังจากที่มีการทดลอง ทดสอบการใช้ชุดฝึกอบรม หากพบว่ามีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไข ให้ดำเนินการปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนนำชุดฝึกอบรมไปใช้กับ

กลุ่มเป้าหมาย สรุปได้ว่า ขั้นตอนการผลิตชุดฝีกอบรมทางไกล ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหา การกำหนดสื่อ การกำหนดผู้ผลิต การดำเนินการผลิต การทดสอบชุดฝีกอบรม และการปรับปรุงชุดฝีกอบรมก่อนนำไปใช้งานจริง

ขั้นตอนการผลิตชุดฝีกอบรมทางไกล

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2541) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการผลิตชุดฝีกอบรมทางไกล สรุปได้ว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดความต้องการฝีกอบรม เป็นการศึกษาความต้องการในการฝีกอบรม เช่น ต้องการเนื้อหาอะไรบ้าง ทักษะด้านไหน ซึ่งอาจจะสอบถามจากผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงาน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 สํารวจกลุ่มเป้าหมาย เพื่อดูความรู้ความสามารถที่มีอยู่เป็นอยู่และเมื่อเทียบกับความรู้หรือทักษะที่ควรจะมี แล้วยังมีส่วนใดที่ขาดหายไป ซึ่งจะต้องนำไปจัดทำหลักสูตรฝีกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรฝีกอบรม นำข้อมูลที่ได้จากขั้น 1 และ 2 มาสร้างหลักสูตรฝีกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 สร้างชุดฝีกอบรมทางไกล

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบประสิทธิภาพ ปรับปรุงและนำมาใช้

นิพนธ์ ศุขปรีดี (2537) ได้ระบุขั้นตอนในการผลิตชุดฝีกอบรมว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝีกอบรม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการฝีกอบรมมักจะกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อจะตรวจสอบผลการฝีกอบรมได้ว่าบรรลุผลหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 จัดลำดับสาระการนำเสนอ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากหลักสูตรฝีกอบรม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การผลิตชุดฝีกอบรม การผลิตชุดฝีกอบรมนี้ต้องคำนึงถึงหลักการทางปรัชญา จิตวิทยาและสังคมวิทยาทางการศึกษาประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 4 เลือกสื่อสำหรับชุดฝีกอบรม เป็นการช่วยให้ประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เข้ารับการฝีกอบรมเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะฉะนั้นการเลือกสื่อต้องเลือกให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ตอบสนองผู้เข้าอบรม และเหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินชุดฝีกอบรม การประเมินชุดฝีกอบรมนั้น ประเมินทั้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา ยุทธศาสตร์การฝีกอบรม สถานที่ เวลา และสื่อการฝีกอบรม

พัชรี ผลโยธินและคณะ (2548) ได้ผลิตชุดฝึกอบบรมทางไกลเรื่องนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยมีขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบบรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสาระ

ขั้นที่ 3 ผลิตชุดฝึกอบบรมทางไกล

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพชุดฝึกอบบรม

ขั้นที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบบรม

จรีลักษณ์ รัตนพันธ์ (2556) ได้ทำการวิจัยพัฒนาชุดฝึกอบบรมทางไกลเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาช่วงระยะความสนใจและความสามารถในการสื่อสารของเด็กสมาธิสั้น โดยมีขั้นตอนการพัฒนาชุดฝึกอบบรมทางไกล 6 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดประสงค์ของชุดฝึกอบบรม

ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกอบบรมทางไกล เด็กสมาธิสั้น การจัดกิจกรรมศิลปะ ดนตรีและพลศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ขั้นที่ 3 สร้างชุดฝึกอบบรมทางไกล

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพชุดฝึกอบบรม

ขั้นที่ 5 ทดลองใช้และวิเคราะห์ผลการใช้ชุดฝึกอบบรม

ขั้นที่ 6 ปรับปรุงชุดฝึกอบบรม

2.7.2 การทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบบรมทางไกล

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์ (2540) ได้อธิบายถึง ความหมายของการทดสอบประสิทธิภาพ ความจำเป็นที่ต้องมีการทดสอบประสิทธิภาพ และวิธีการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบบรมทางไกล ดังนี้

2.7.2.1 ความหมายของการทดสอบประสิทธิภาพ การทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบบรมทางไกล เป็นการตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบบรมทางไกล เพื่อให้ทราบว่าชุดฝึกอบบรมทางไกลมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการนำชุดฝึกอบบรมทางไกลไปทดลองใช้เบื้องต้น (Tryout) เพื่อปรับปรุงและนำไปใช้จริง (Trial Run หรือ Pilot Testing) จนแน่ใจว่าในแต่ละหน่วยของชุดฝึกอบบรมทางไกลมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งได้มีการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ โดยการประเมินผลจากพฤติกรรมของผู้รับการฝึกอบบรม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E1 คือประสิทธิภาพของกระบวนการ และ E2 คือประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) คือการประเมินผลพฤติกรรมต่อเนื่องของผู้รับการฝึกอบรม ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมรายบุคคล รายกลุ่ม รวมทั้งงานที่มอบหมายและงานอื่นๆ ที่กำหนดไว้ กระทำโดยนำ คะแนนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ

ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) คือการประเมินผลพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของผู้รับการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากการทดสอบหลังเรียน กระทำโดยนำคะแนนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ

ทั้งนี้ ในการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ E1/E2 ให้มีค่าเท่าใด ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตเป็นผู้พิจารณา ซึ่งโดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ จะกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติ อาจตั้งไว้ต่ำกว่า คือ 75/75 เป็นต้น (ชัยรงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, 2520: 137)

2.7.2.2 วิธีการทดสอบประสิทธิภาพ

วิธีการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) ระดับทดลองใช้เบื้องต้น เป็นการทดสอบประสิทธิภาพก่อนการทดลองใช้จริง โดยการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมที่ผู้ทดลองสามารถนำผลการทดลองใช้เบื้องต้นไปปรับปรุงชุดฝึกอบรมทางไกลก่อนนำไปใช้จริง การทดลองใช้เบื้องต้นมีขั้นตอน 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การทดลองแบบเดี่ยว เป็นการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลกับผู้รับการฝึกอบรม 1-3 คน โดยเริ่มทดลองกับผู้รับการฝึกอบรมระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยต้องคอยสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด แล้วนำ ผลไปปรับปรุงให้ถึงเกณฑ์

ขั้นที่ 2 การทดลองแบบกลุ่ม เป็นการทดสอบชุดฝึกอบรมทางไกลที่ปรับปรุงแล้วกับผู้รับการฝึกอบรมอย่างน้อย 6-10 คน โดยการสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด แล้วปรับปรุงชุดฝึกอบรมทางไกลให้ถึงเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน

ขั้นที่ 3 การทดลองแบบสนาม เป็นการทดสอบชุดฝึกอบรมทางไกลที่ปรับปรุงจากแบบกลุ่มแล้วไปทดสอบกับผู้รับการฝึกอบรม ประมาณ 40-100 คน เพื่อนำผลมาปรับปรุงขั้นสุดท้ายก่อนการผลิตเป็นจำนวนมาก เพื่อนำไปทดลองใช้จริงในชั้น “Trial Runs” หรือ “Pilot Testing”

2) การทดลองใช้จริง เป็นการทดสอบประสิทธิภาพ ขั้นที่ 2 โดยการนำชุดฝึกอบรมทางไกลที่ผลิตขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษาขึ้นไป แล้วรวบรวมข้อมูล เพื่อการปรับปรุงก่อนที่จะผลิตชุดฝึกอบรมทางไกลจำนวนมาก เกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล มี 3 ประเภท คือ

(1) เกณฑ์ความก้าวหน้าในการเรียน ได้จากผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบหลังเรียนและการทดสอบก่อนเรียนโดยหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ พัฒนาการของผู้รับการฝึกอบรมเพิ่มโดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 25 หรือเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 หรือ .05 แล้วแต่ความยากง่ายของเนื้อหา

(2) เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์ เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในแง่ของพฤติกรรมต่อเนื่องหรือกระบวนการ (Evaluation of Process – E1) คือพิจารณาจากผลของกิจกรรมระหว่างเรียนจากประมวลสาระ โดยการนำผลของการตอบมาให้คะแนนเปรียบเทียบกับประเมินผลลัพธ์ (Evaluation of Products – E2) คือ พิจารณาจากผลการทดสอบหลังเรียน เกณฑ์ตั้งไว้ คือ $E1/E2 = 80/80$ หรือ $75/75$ สำหรับเนื้อหาที่เป็นจิตพิสัยหรือทักษะพิสัย การยอมรับประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลไม่ควรต่ำหรือสูงกว่า $\pm 2.5\%$ การยอมรับประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลกำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

ระดับที่สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5% ต้องปรับกิจกรรมและแบบทดสอบแล้วทดลองใหม่ หากค่ายังสูงกว่า 2.5% ต้องปรับเกณฑ์ให้สูงขึ้น

ระดับที่เท่ากับเกณฑ์ คือเมื่อประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน $\pm 2.5\%$

ระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าต่ำกว่า 25%

(3) เกณฑ์ด้านคุณภาพ ประเมินได้จากความพึงพอใจของวิทยากรหรือผู้รับการอบรมที่ผ่านการศึกษารเรียนรู้ด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล ได้แก่พัฒนาการในทางที่ดีของคุณลักษณะของผู้รับการฝึกอบรม เช่น การหาความรู้ด้วยตนเอง การควบคุมตนเอง การควบคุมมาตรฐานทางวิชาการ ผู้รับการฝึกอบรมที่เรียนด้วยชุดฝึกอบรมทางไกลได้รับความถูกต้องในด้านเนื้อหาสาระและเหมาะสมกับผู้รับการฝึกอบรม ความมั่นใจของผู้รับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล และคุณภาพด้านเทคนิค เกณฑ์ที่ตั้งไว้ควรอยู่ในระดับดีถึงดีมาก หรือเกณฑ์ในรูปแบบอื่นที่สามารถตรวจสอบคุณภาพได้

กล่าวโดยสรุป การทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นการตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมว่ามีคุณภาพหรือประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการนำชุดฝึกอบรมทางไกลไปทดลองใช้เบื้องต้น ปรับปรุงและนำไปใช้จริง ส่วนความจำเป็น ที่ต้องมีการทดสอบประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของชุดฝึกอบรมและเพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมสามารถใช้ประโยชน์จากชุดฝึกอบรมทางไกลได้ และวิธีการทดสอบประสิทธิภาพ มี 2 ระดับ คือ ระดับการทดลองใช้เบื้องต้นเพื่อหาข้อปรับปรุง และระดับการทดลองใช้จริง สำหรับเกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล กำหนดไว้ 3 ประเภท คือ เกณฑ์ความก้าวหน้าในการเรียน ได้จากผลต่างระหว่างคะแนน การทดสอบหลังเรียนและการทดสอบก่อนเรียน เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์ เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในแง่ของพฤติกรรมต่อเนื่องหรือกระบวนการ เปรียบเทียบกับการประเมินผลลัพธ์ จากผลการทดสอบหลังเรียน และ เกณฑ์ด้านคุณภาพ ประเมินได้จากความพึงพอใจของวิทยากรหรือผู้รับการอบรมที่ผ่านการศึกษารเรียนรู้ด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2548) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี โดยศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจาก อบต. ใน จ.ชลบุรี ผลการวิจัยในประเด็นหลัก พบว่า รูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ที่นำเสนอประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนนั้นๆ 2) การกำหนดกลุ่มองค์กรหรือกรรมการที่รับผิดชอบดำเนินการ 3) การแสวงหาความร่วมมือจากหุ้นส่วน 4) การบริหารจัดการกิจกรรม และ 5) การประเมินผลสำเร็จของกิจกรรมหรือโครงการ

สุมาลี สังข์ศรี (2549) ดำเนินการวิจัยเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ โดยศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงทั้งในและต่างประเทศ ผลการวิจัยในประเด็นสำคัญคือการเสนอยุทธศาสตร์ในฐานพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ 15 ประการ คือ 1) การกำหนดนโยบายสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน 2) การรณรงค์สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนทุกกลุ่ม 3) การหาจุดเริ่มต้นในแต่ละชุมชน 4) การจัดตั้งกรรมการดำเนินงาน 5) การสร้างความสนใจในวงกว้าง 6) การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 7) การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน 8) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 9) การวิเคราะห์ศักยภาพของหุ้นส่วน 10) การดำเนินการจัดกิจกรรม 11) การติดตามประเมินผล 12) การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ 13) การสร้างเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้

นืออน พิณประดิษฐ์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาเจตคติ และค่านิยมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ศึกษาการรับรู้ลักษณะเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ศึกษาการจัดการความรู้ในท้องถิ่น และสังเคราะห์รูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนในท้องถิ่นมีเจตคติ และค่านิยมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก 2) ประชาชนในท้องถิ่นมีการรับรู้ ว่า ท้องถิ่นของตนมีลักษณะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาเครือข่ายแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย ในท้องถิ่นมีแหล่งเรียนรู้หลากหลายครบทุกประเภท แต่มีการใช้อยู่ในระดับน้อย ผู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้มากคือ ผู้นำชุมชน ครูและภูมิปัญญาชาวบ้าน 3) การจัดการความรู้ในท้องถิ่นมีการแสวงหาความรู้โดยวิธีการศึกษาดูงาน และได้รับการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้โดยการบอกกล่าว และสาธิต วิธีการเก็บรักษาและจดจำความรู้โดยวิธีจดจำผ่านตัวบุคคลสูงที่สุด 4) รูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น มีองค์ประกอบ คือ

การรวมกลุ่ม การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ การได้มาและการพัฒนาความรู้ การดำเนินการ การบันทึก เก็บรักษาถ่ายทอดความรู้ และหน่วยสนับสนุน

วรรณภา กังศิริกุล (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาขององค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาตำบลโคกขี้หนอน อำเภอบางบาล จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา องค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จำนวน 4 ด้าน คือด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ ด้านแหล่ง การเรียนรู้ ด้านองค์ความรู้ และด้านการจัดการความรู้ และเปรียบเทียบการศึกษาขององค์ประกอบการ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4 ด้านจำแนกตาม เพศ อายุและอาชีพ ผลการวิจัยว่า 1) ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ยกเว้นด้านองค์ความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบการศึกษา ขององค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4 ด้าน จำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผลการเปรียบเทียบการศึกษาขององค์ประกอบการสร้างสังคม แห่งการเรียนรู้ 4 ด้าน จำแนกตามอายุ พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านแหล่งการเรียนรู้และด้านองค์ความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .05 4) ผลการเปรียบเทียบการศึกษาขององค์ประกอบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4 ด้าน จำแนกตามอาชีพ พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ และด้านการจัดการความรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ

สุธิตา จรุงเกียรติกุล (2554) ทำการวิจัยเรื่องอนาคตรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน โดยศึกษาจากภาคทฤษฎีและศึกษาจากการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าอนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนประกอบด้วยเนื้อหาหลักสำหรับการพัฒนา 5 เรื่อง ได้แก่ 1) องค์ประกอบของสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) หลักการสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมแห่งการ เรียนรู้ 3) กระบวนการในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมแห่ง การเรียนรู้ และ 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดเนื้อหาย่อสำหรับการ นำไปปฏิบัติจริง รูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยชุมชนอย่างอิสระมีความ เป็นพลวัตและพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและวัฒนธรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้เป็นหัวใจ

Lantz and Brage (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้โดย อาศัยการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร คณะผู้วิจัยได้ศึกษาว่าข้อมูลข่าวสารมีบทบาทต่อกระบวนการในการ

พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ การสื่อสาร สาธารณะเป็นขั้นตอนแรกในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

Ya - Hui (2007) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง The Learning Society as Itself : Lifelong Learning, Individualization of Learning, and beyond Education ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการที่เรียกว่า bottom up มาใช้ในการวิจัย คือ ทำการศึกษาตั้งแต่ระดับบุคคลขึ้นมาถึงสังคม ผู้วิจัยได้สังเกตการเรียนรู้ของแต่ละคนและสิ่งที่ผู้เรียนแสดงออก ผู้วิจัยสรุปว่าในการศึกษา กระบวนการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรเริ่มตั้งแต่การพิจารณาการเรียนรู้ระดับบุคคลเพราะเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ และผลการวิจัยยังสรุปว่าสังคมแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ของบุคคลและสิ่งที่เกิดขึ้น หลังจากการได้รับการศึกษา

Kirkwood (1996) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Scotland as a Learning Society : Identity Difference and Relatedness ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในระบบการศึกษาของประเทศสกอตแลนด์ โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาผู้ใหญ่และการเรียนรู้ เช่นพบว่า การเรียนรู้นั้นที่ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนการเรียนรู้เปลี่ยนจากการเรียนจาก หนังสือมาเป็นการเรียนแบบ active learning ผู้สอนปรับบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลว่าสังคมแห่งการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และได้ให้ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นสังคมที่ประชาชนมีความสนใจที่จะรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมและต้องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบของสังคมแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย บุคคลที่สนใจใฝ่รู้ มีการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การมีส่วนร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงภายนอกเพื่อจะนำมาพัฒนาสังคม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดฝึกอบรมทางไกล

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลนั้น พบว่า มีนักการศึกษาหลายท่านได้พัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องต่างๆ และพบว่าชุดฝึกอบรมทางไกลสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมทางไกลดังตัวอย่างต่อไปนี้

บุญศรี พรหมมาพันธุ์และคณะ (2553) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 2) พัฒนาชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์

ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 3) ศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เข้ารับการอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ

ผลการวิจัย สรุปได้ 1) กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมโดยรวมในระดับมากเรื่องที่ต้องการในระดับมากได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้ หลักการวัดประเมินผลเทคนิคการเขียนข้อสอบแบบคู่ขนาน ประเภทของการวัดและประเมินผล และการนำผลการวิเคราะห์ข้อสอบไปใช้ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการจัดฝึกอบรมแบบบรรยายพร้อมฝึกปฏิบัติมากที่สุด 2) ชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีความเหมาะสมระดับมาก 3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น และ 4) ผู้นำรับฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมการเขียนและวิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

นฤมล ตันธสุเรศชรั และคณะ (2554) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่างคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน 110 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล สูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลฯ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดการฝึกอบรมระดับมาก

สิริวรรณ ศรีพหล (2554) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถานศึกษา จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความต้องการของครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถานศึกษา (2) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมเรื่องการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถานศึกษา และ (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม

กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสังคมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูสังคมศึกษาให้ความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสอนในสถานศึกษา แต่ครูส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสันติศึกษาในระดับน้อย (2) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถานศึกษาทั้ง 3 หน่วย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้ และ (3) ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าการก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

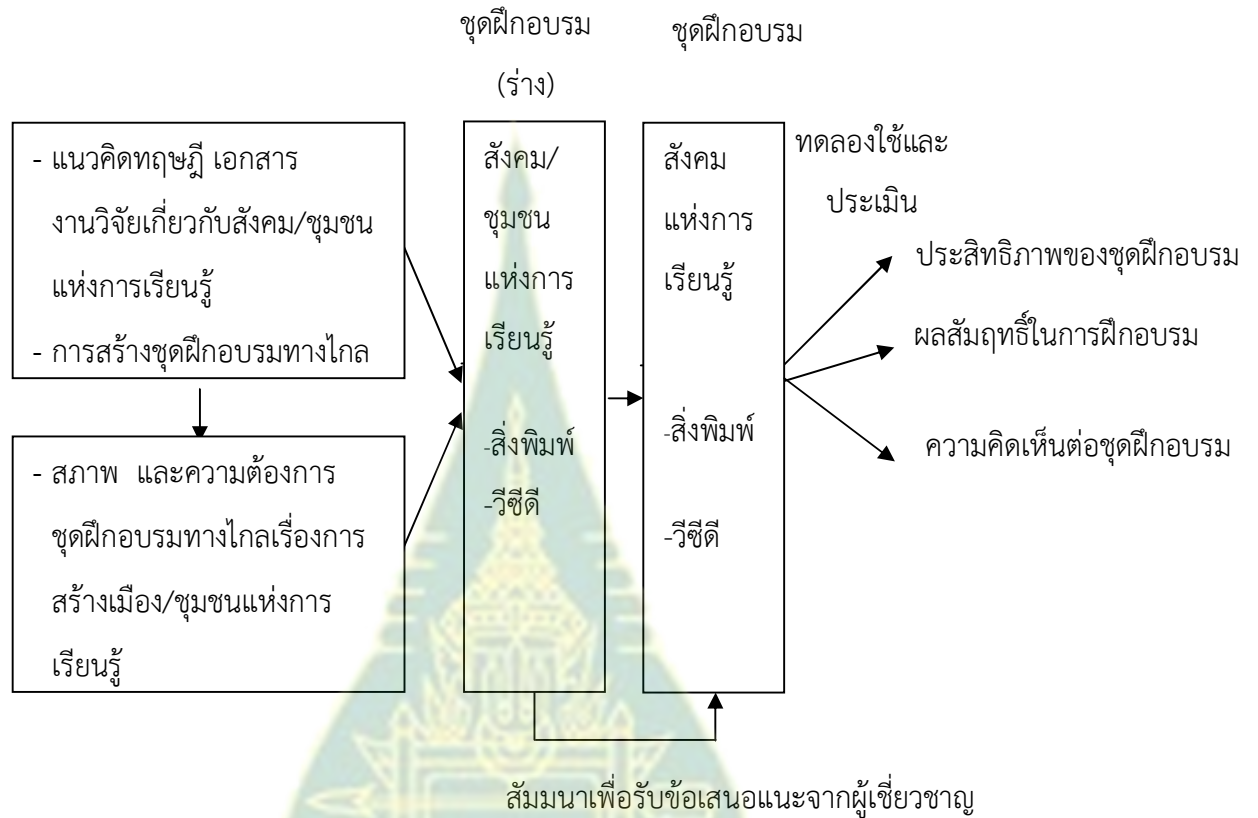
ศิตา เยี่ยมขันติถาวร (2555) ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องหลักการสอนภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับครูระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องหลักการสอนภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับครูระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (2) ศึกษาความพึงพอใจที่ครูมีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องหลักการสอนภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับครูระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องหลักการสอนภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับครูระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ (2) ครูมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมทางไกลระดับมาก

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า ประเทศต่างๆ ได้ให้ความสนใจกับการพัฒนาเมือง ชุมชน หรือสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบมีขั้นตอนในการดำเนินงานหลายขั้นตอนซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาชุมชนหรือสังคมจะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ การที่จะช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องดังกล่าวได้รับความรู้อย่างทั่วถึงนั้น วิธีการหนึ่งก็คือ การให้ความรู้ด้วยระบบการศึกษาทางไกลหรือการฝึกอบรมทางไกล ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลแล้ว พบว่าเป็นวิธีการที่ใช้ได้ผลจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาหาความรู้ได้ในเวลาที่สะดวกและพร้อมและสามารถให้ความรู้แก่บุคลากรได้เป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเผยแพร่ความรู้เรื่องการพัฒนาเมือง/ชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล

4.กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร วรรณกรรม ทั้งด้านแนวความคิดและทฤษฎีรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลผู้วิจัยสามารถสร้างกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย